

Els retards d'una infraestructura faraònica

ANTONIO CERRILLO
Barcelona

El regadiu Segarra-Garrigues és una obra concebuda amb mentalitat de segle XIX que no encaixa bé en uns temps en què es valora sobretot l'estalvi d'aigua i l'austeritat econòmica. Això explica els seus retards i els seus naufragis. Els problemes financers i de viabilitat econòmica (fruit de les restriccions creditícies a la Generalitat), el baix ritme d'incorporació de nous regants (que han d'assumir un 30% dels pagaments) i la disponibilitat real de l'aigua en el futur són alguns dels factors que qüestionen la seva plena viabilitat futura, segons l'informe que va fer públic fa uns dies el Consell Assessor de Desenvolupament Sostenible (CAD).

La detenció de Josep Maria Rosell, director general d'Infraestructures (l'empresa de la Generalitat encarregada de promoure aquesta i altres obres públiques) enterboleix, a més a més, aquesta obra faraònica. A través seu, les comarques de Lleida estaven destinades a ser un verger, però la Comissió Europea vigila com un Gran Germà que es compleixin les sentències europees que el 2007 van exigir de deixar un espai també als ocells que prefeixen el secà.

1. Retards i només un 11% d'hectàrees adherides al reg

La Generalitat ha invertit 700 milions en les obres de la xarxa secundària del regadiu (encarregada de transportar el cabal fins a les finques des del canal central, construït per l'Estat). La despesa feta suma un 65% del pressupost del projecte (encarregat a un grup d'empreses per 1.069 milions). Però només hi ha compromisos dels pagesos per regar 7.840 hectàrees (ha), que són les adherides al conveni (un 11,4% de les 68.941 ha de superfície màxima prevista). El regadiu potencial cobreix 13.600 ha, però a la pràctica només se'n reguen 5.762 perquè molts regants encara han de fer adequacions a la seva finca. L'obra havia d'estar enllestida el 2012, però s'ha frenat l'aportació de la Generalitat i no podrà estar acabada abans del 2022.

2. Regants desconfiats

"El ritme d'incorporació de regants i de superfície regable ha estat més lent que no s'esperava per les previsions inicials", resalta l'informe del CADS. Molts regants potencials (en gran part, explotacions petites o familiars) s'han mostrat reticents a adherir-se al regadiu. Veuen incerta la recuperació de la inversió. El cost de l'aigua i l'envelliment de la població (sense relleu generacional) han estat factors dissuasius. A més, alguns cultius de secà (vinya, olivera, ametlla) guanyen prestigi i tenen un elevat valor afegit, sobretot si estan integrats en una zona amb denominació d'origen, amb la qual cosa per al pagès ja no és tan atractiva la transformació en regadiu.

3. Quan els comptes no surten

"És possible -considera l'informe del CADS- que els càlculs sobre el rendiment de la inversió

Canal Segarra-Garrigues a Maldà (Urgell) amb una bassa de regulació buida al fons

Un informe oficial qüestionava la viabilitat futura del regadiu lleidatà per la falta de garantia d'aigua i el poc interès dels pagesos, entre altres condicionants

Els vuit naufragis del canal Segarra-Garrigues

siguin massa optimistes i que pocs regants potencials, especialment entre les petites explotacions, aportin la part de la inversió que els correspon".

Una raó del pagès per invertir és que el terreny de regadiu es revaloritza; però moltes terres ja són actives en secà, i per tant els propietaris només decideixen en funció de l'increment de renda. A més, fa falta una inversió mitjana de 54.000 euros més IVA per a una finca amb una superfície mitjana de 17 hectàrees.

"Molta gent fa números i no li surten els comptes per fer la connexió al Segarra-Garrigues", resumeix el pagès Justo Minguella. "El preu unitari de l'aigua de reg és més car per a les explotacions que tenen menys dotació d'aigua

i que estalvien més", afegeix. Per això alguns regants de la zona de Vilagrassa (la comunitat del Canal de Tàrrrega) volen saltar-se la connexió al Segarra-Garrigues i agafar aigua del Canal d'Urgell.

"Connectar-se al Segarra-Garrigues costa 3.100 euros per hectàrea, mentre que la nostra connexió ens surt per 1.800 euros per hectàrea, i sense subvenció", exposa Justo Minguella, que recorda que la Generalitat paga el 70%, i el pagès, el 30% restant.

4. L'aigua no està garantida

El sistema del Segarra-Garrigues no té garantida l'aigua si aquest regadiu assolís el seu ple desenvolupament. Amb aquesta rotunditat es manifesta l'informe del

CADS. Ara té assignats provisionalment 116 hectòmetres cúbics (hm³) i la dotació màxima futura necessària és de 309 hm³. De fet, el cabal del riu Segre "no permet alimentar els canals de l'Urgell i Segarra-Garrigues" si aquest últim arriba al ple rendiment.

Per aconseguir aquests 309 hm³ caldria aprofitar aigua del Noguera Pallaresa per al Segre i modernitzar el reg del Canal d'Urgell, mesures molt costoses que són molt difícilment de dur a terme si les han d'assumir els regants.

D'altra banda, es preveu que el canvi climàtic redueixi el cabal a les capçaleres del Segre i les Nogueres fins a un 10% per al període 2011-2041 i fins a un 25% entre el 2041-2100.

5. Decisions judicials per no protegir els ocells esteparis

Bona part dels retards tenen a veure amb el terratrèmol provocat per les dues sentències del Tribunal de Justícia de Luxemburg, que van comportar l'obligació de crear noves zones d'especial protecció per als ocells (ZEPA) en detriment del regadiu intensiu. Va ser un xoc. Durant anys, pagesos i polítics no ho assumien. Però al final van haver de sacrificar regs intensius i substituir-los per altres de suport (amb menys dotació d'aigua) per no transformar els hàbitats de les espècies esteparis (sisó, xurra, calàndria...). A més, els plans de gestió activa derivats de la nova declaració d'impacte am-

MERCE GILI

biental del canal comportaven que la Generalitat havia d'arrendar 3.400 ha en sis anys, però fins ara els plans només s'han desenvolupat en 875 ha (el 26% del previst) a causa de les restriccions de les finances públiques. "Això és molt poc", diu Cristina Sánchez, delegada de la Societat Espanyola d'Ornitologia a Catalunya. "Es necessiten zones ermes per a la ganga o la xurra, i cultius de secà per al sisó, per exemple", afegeix Sánchez.

6. Obres disseminades en desús que es poden deteriorar

"Les obres s'han fet en funció dels interessos de les constructores. El que han fet no es correspon només a un projecte de rendibilitat agrícola", opina Ignasi Aldomà, professor de Geografia de la Universitat de Lleida. "S'han fet moltes basses de regulació, sense solta ni volta", rebla Josep Maria Escribà, pagès de Belianes i impulsor del Compromís per Lleida. La mala planificació ha disseminat al territori basses de regulació i altres infraestructures que encara no es poden fer servir. "Algunes d'aquestes basses no s'havien d'haver fet i trigarem potser deu anys fins que ens siguin útils", va admetre fa uns mesos Joan Lluís Quer, president d'Infraestructures de Catalunya. El perill és que es deteriorin.

7. Pagesos que es queixen que no s'ha comptat amb ells

"Les obres s'han fet sense comptar amb els agricultors", opina Escribà. Es van executar primer a les zones on eren més fàcils de fer i després es buscava l'adhesió dels pagesos per portar-hi l'aigua, malgrat que aquests últims són els que han d'amortitzar un 30% de la inversió amb la tarifa de l'aigua que consumeixen. Ara,

per evitar més obres sense ser utilitzades a curt termini, la Generalitat exigeix un 80% d'adhesió abans d'iniciar un sector de risc. Quer sosté, en aquest punt, que les obres més importants i voluminoses ja estan fetes (basses, estacions de bombeig...) i queden artèries capilars de menys cost. "Ara, amb poca inversió es podran regar moltes hectàrees", diu Josep Maria Jové, president de la comunitat de Regants del Segarra-Garrigues. "Es va trigar un segle a acabar el canal de l'Urgell", recorda.

8. Model agrari qüestionat

L'obra consagra el model d'hiperproductivisme agroindustrial, diuen els seus crítics. "El regadiu només té sentit si, a més de servir a la gran transformació agroindustrial, ajuda les explotacions familiars", afegeix el geògraf Ignasi Aldomà. En aquest model, la concentració parcel·laria reagrupa finques per quadrar els regs, però transforma el territori. Però així un paisatge divers en contrastos i ric, amb bancals de pedra, arbrades i camps, es transforma en espais uniformes, catifes verdes de blat de moro, sense biodiversitat. L'altra imatge injuriada és la de les denúncies d'una baixíssima retribució als jornalers de la fruita. "No té sentit que l'aigua sigui per plantar blat de moro per donar menjar als porcs", diu un altre expert, molt crític que es permeti regar eucaliptus o altres cultius intensius en aigua. Diversos experts aporten idees per salvar la inversió, amb propostes per donar-li altres usos, i fins i tot apunten la possibilitat que serveixi com a infraestructura d'emergència per afrontar possibles sequeres a la regió de Barcelona. ●

SEGUIU L'ACTUALITAT INFORMATIVA DE MEDI AMBIENT A: www.lavanguardia.com/natural

Canal Segarra-Garrigues

